

# Arrelament sociolingüístic i progrés en els estudis: una correlació elemental

per Bernat Joan i Mari

## Nota prèvia

**E**l fracàs escolar s'ha convertit en una de les preocupacions més importants que existeixen en el si de la nostra societat. Cada cop més, es nota una preocupació i un desconcert en relació al fet educatiu, que se sol plasmar en assaigs –alguns força interessants<sup>1</sup>–, procedents generalment de l'àmbit de la sociologia o de la mateixa didàctica.

S'han donat molts arguments –i de tipus diferent– en relació a per què hi ha estudiants que no progressen adequadament en els seus estudis: sovint s'apunten la manca de perspectives laborals, la inseguretat en relació al futur, el declivi de les utopies que han mogut la societat (i, molt especialment, els joves) al llarg del segle xx... O fins i tot s'esgrimeixen arguments de caire més tècnic: la mala planificació educativa, la manca de recursos per a poder implantar adequadament la Reforma educativa, la desconexió entre propostes educatives i realitat social...

A partir de l'observació més elemental, feia temps que sospitàvem que existia algun tipus de relació entre l'arrelament sociolingüístic –coneixement i ús de la llengua catalana, actitud favorable envers la llengua...– i l'èxit en els estudis. L'observació espontània entre els estudiants d'ensenyament mitjà ens permetia de sospitar que aquells que presenten unes actituds lingüístiques més favorables a la llengua catalana també es compten entre els que solen avançar més bé en la tasca acadèmi-

ca. Així mateix, aquestes actituds lingüístiques favorables es poden correlacionar amb un arrelament social general (participació en associacions, compromís amb la pròpia terra i amb la pròpia gent, dinamisme social, etc.). Tot plegat originà un estudi<sup>2</sup>, al voltant del qual podem oferir la taula de dades corresponent a l'annex d'aquest paper.

Per a realitzar el nostre estudi, dividírem l'univers enquestat (tots ells, estudiants d'ensenyament secundari, d'instituts de Mallorca i de les illes Pitiüses) en dos grups: els que tenien el curs aprovat i aquells que repetien (i que, per tant, havien deixat de superar un curs o més).



## Llengua habitual i progrés acadèmic

Observam que, dels estudiants que han progressat neta-ment, sense suspendre curs, n'hi ha un 33,01 % que afirmen que la llengua que usen més habitualment és el català (un 63-15 %, malgrat tot, tenen el castellà

com a llengua més freqüent). Dels que han suspès, en canvi, la xifra d'usants habituals de la llengua catalana davalla fins a un 18,98 % (prop de quinze punts percentuals!).

Així mateix, dels que progressen adequadament, un 64,66 % afirmen conèixer sense entrebancs la llengua catalana, mentre que, entre els que no ho fan, el percentatge baixa a un 38,15 % (més de vint-i-cinc punts percentuals de diferència!).

<sup>1</sup> Entre els assaigs més interessants apareguts recentment, ens interessaria destacar el de Salvador Cardús (*El desconcert de l'Educació*, La Campana, Barcelona 2000) i el de Neil Postman (*Fi de l'educació. Una redefinició del valor de l'escola*, Eumo Editorial, Vic 2000, per a la versió catalana).

<sup>2</sup> Bernat Joan, *(Des)arrelament social i fracàs escolar*. Informe realitzat per a la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern Balear, Eivissa 2000.

En la mateixa línia, els que usen habitualment el català amb els amics són un 28,39 % entre els que aproven, i baixa a un rònec 10,60 % entre els que suspenen (prop d'un vint per cent de decalatge!).

Com podem observar, doncs, malgrat que l'ús de la llengua catalana, entre els joves, a Mallorca, Eivissa i Formentera es troba realment en una situació extremadament preocupant, aquest és molt superior entre aquells que avancen al ritme normal en llurs estudis que no entre aquells que hi troben entrebancs, en forma de fracàs escolar més o menys accentuat. La correlació és evident: aquells que superen les barreres que apareixen en la seua vida acadèmica tenen una tendència evident a conèixer i a usar més la llengua catalana que no pas aquells que tenen dificultats en els seus estudis.

## El paper de l'ensenyament

Hem pogut detectar, així mateix, una correlació evident entre la llengua (o llengües) vehicular en la seua formació i la probabilitat de fracàs escolar existent. Aquells que han patit un ensenyament primari majoritàriament en espanyol tenen moltes més possibilitats de patir fracàs escolar que no aquells que han rebut un ensenyament primari en llengua catalana o en català i espanyol.

Observem, així, que un 15,56 % dels alumnes que superen satisfactòriament els estudis han rebut l'ensenyament primari íntegrament en llengua catalana, mentre que d'aquells que fracassen només n'hi ha un 3,17 %, que a nivell d'ensenyament primari hagin funcionat en català!

El funcionament en català de l'escola primària, doncs, no solament és una garantia de formació de l'alumnat en llengua catalana –formació a la qual tenen tot el dret, per descomptat–, sinó que la cosa va més enllà: constitueix un antídoto contra el futur (temut) fracàs escolar. Dels que han tingut un ensenyament majoritàriament en espanyol, n'hi ha un 33,53 % entre els que aproven... i un 58,73 % entre els que fracassen en els seus estudis!

## Actituds lingüístiques i progrés acadèmic

En la mateixa línia, constatam que els alumnes que superen els seus estudis tenen tendència a presentar unes actituds lingüístiques més favorables envers l'ús de la llengua catalana que no pas aquells que no els superen. Així, dels que aproven n'hi ha un 22,42 % que voldrien que el català fos la llengua única vehicular en l'àmbit acadèmic, xifra que es redueix a un 5,34 % en-

tre els que suspenen. Dels que aproven, un 47,56 % consideren que els mitjans de comunicació, als Països Catalans, haurien de funcionar bàsicament en la nostra llengua nacional. La xifra, òbviament, baixa més de vint punts percentuals (fins al 26,79 %) entre els alumnes que no aproven.

Observam, doncs, que es manté la mateixa tònica que en els altres aspectes analitzats: una bona actitud lingüística sol anar vinculada amb el progrés en els estudis, mentre que una actitud lingüística desfavorable predispone a no avançar en aquests al ritme que caldria (o a quedar definitivament estancats).

## Utilitat de la llengua catalana

En el nostre sondeig, hem trobat que hi ha una majoria d'estudiants que consideren que la llengua catalana és útil. Però, un cop més, els percentatges varien segons si ens referim als alumnes que progressen acadèmicament o si ens referim a aquells que no ho fan. Així, doncs, un 58,43 % dels estudiants que han aprovat i estan nets de cursos suspesos consideren que el català és una llengua útil, mentre que entre els suspesos el percentatge davalla a un 48,46 %.

Hem correlacionat només relativament la qüestió de la consideració del català com una llengua útil (o no) amb les actituds lingüístiques, perquè és perfectament possible que algú que vulgui que el català arribi a ser una llengua normal en el context de la nostra nació, consideri alhora que actualment, en les condicions sociopolítiques en què ens trobam, el català no és una llengua útil (donat que el seu ús és lluny de trobar-se plenament normalitzat).

## Conclusions

La conclusió fonamental que hem tret del nostre sondeig (B. Joan: 2000) és que existeix una correlació evident entre arrelament sociolingüístic i progrés en els estudis.

L'arrelament sociolingüístic és fet de diversos elements: coneixement de la llengua catalana, ús efectiu de la llengua catalana, actituds de lleialtat lingüística, consideracions positives envers l'ús de la llengua (i, ja en estadis més avançats, activisme per la llengua, per exemple)...

Les correlacions obtingudes són més que evidents, i es donen en tots quants paràmetres hem usat. Els estudiants que coneixen millor el català tenen més possibilitats de tirar endavant des del punt de vista acadèmic. Aquells que usen efectivament més el català amb els amics solen anar millor en els estudis. Una actitud lin-

